

Conditions for Care – Factors in the nurse work environment related to safe and high quality care in acute care hospitals

Avhandling i medicinsk vetenskap vid avdelningen för innovativ vård, Institutionen för lärande, informatik, management och etik, Karolinska Institutet. Lisa Smeds Alenius, legitimerad sjuksköterska och medicine doktor. E-post: lisa.smeds@ki.se

Demografiska förändringar och en ökande population kroniskt sjuka och multisjuka patienter skapar en växande efterfrågan på specialistvård. Den rådande bristen på sjuksköterskor innebär dock en utmaning för vårdgivare att matcha den ökande efterfrågan på vård med tillräckliga personalresurser. Tidigare forskning har visat att sjuksköterskor ofta anger brister i arbetsvillkoren som orsak att vilja lämna yrket i förtid, och missnöjemed sitt arbete i sin tur har visat sig vara relaterat till sämre resultat för patienter. Genom att studera och öka kunskapen om arbetsförhållanden inom vården kan forskningen bidra med värdefulla insikter som kan förbättra vårdgivares möjligheter att rekrytera och behålla sjuksköterskor, och därigenom även säkerställa kvaliteten och säkerheten i patientvården. Det finns dock begränsad kunskap om vilka organisatoriska förutsättningar som behövs, ur sjuksköterskors perspektiv, för att kunna vårda patienter på ett bra och säkert sätt.

Det övergripande syftet med denna avhandling är att undersöka sjuksköterskors upplevelser av sin arbetsmiljö - ur sjuksköterskans perspektiv som individ, professionell och anställd - och ta reda på hur deras bedömningar och upplevelser är relaterade till patientsä-

kerhet, vårdkvalitet, och organisatoriska förutsättningar för att kunna vårda patienter.

Avhandlingen bygger på data från den svenska delen av det internationella, EU-finansierade projektet 'Registered Nurse Forecasting' (RN4CAST). Svenska data inkluderar enkätsvar från 11 015 sjuksköterskor som arbetar med vård av ineliggande patienter på medicinska/kirurgiska vårdavdelningar på samtliga akutsjukhus i Sverige. Den svenska databasen innehåller även data från det nationella patientregistret samt data om sjukhusen.

Resultaten visade att sjukhusens strukturella egenskaper, så som storlek, placering (storstad/glesbygd) och huruvida sjukhuset var ett universitetssjukhus, hade relativt liten inverkan på sjuksköterskors bedömning av sin arbetsmiljö, sin arbetssituation och vårdkvaliteten på sin avdelning. Faktorer med stor inverkan på sjuksköterskors bedömningar av patientsäkerhet var relaterade till upplevelsen av att sjukhusledningen visade att man prioriterade patientsäkerhet, att det fanns ett stödjande nära ledarskap, och att det fanns ett bra samarbete med läkare. Störst inverkan på patientsäkerhetsbetyget hade dock uppfattningen om det fanns tillräckligt med personal och re-

surser på avdelningen för att kunna utföra arbetet och kunna ge vård av hög kvalitet.

Utmärkt patientsäkerhet och vårdkvalitet, enligt sjuksköterskors bedömning, var relaterat till betydligt lägre odds för att patienter skulle avlida på sjukhus inom 30 dagar efter inskrivning. I deras egna berättelser framgår att sjuksköterskorna upplevde förväntningar och krav - från chefer och ledning, patienter och deras familjer, från andra yrkesgrupper, från den egna yrkeskåren samt från sjuksköterskornas egna individuella ambitioner - att upprätthålla hög kvalitet och säkerhet i patientvården. Samtidigt beskrev de att de arbetade i en miljö i vilken de upplevde små möjligheter att påverka förutsättningarna som behövdes för att tillgodose kraven och förväntningarna. Spänningen som uppstod mellan förväntningarna och kraven å ena sidan, och avsaknaden av inflytande över nödvändiga förutsättningar å andra sidan, verkade leda till att sjuksköterskor upplevde bristande formellt handlingsutrymme och yrkesmässig befogenhet att kunna påverka, både som individer men också som yrkesgrupp.

Avhandlingen har påvisat statistiskt signifikanta samband mellan sjuksköterskors subjektiva bedömning och det objektiva patientsäkerhetsmättet, vilket tyder på att deras bedömningar är giltiga för att mäta vårdens kvalitet och säkerhet. Sjuksköterskors bedömningar kan följaktligen utgöra ett viktigt underlag i organisatoriska beslut om patientvården. Emellertid visar avhandlingen också att sjuksköterskornas beskrivningar av bristfälliga nödvändiga förutsättningar och upplevelserna

av begränsat yrkesmässigt handlingsutrymme att kunna påverka villkoren för vårdarbetet, tyder på att det kan finnas organisatoriska faktorer som försvårar möjligheten för sjuksköterskor att nyttja hela sin professionella kompetens till gagn för patienterna.

Denna avhandling använder resultat som bygger på sjuksköterskors rapporter 'inifrån' sjukhusorganisationerna. Det innebär att sjukhusen själva har möjlighet att använda 'sina' sjuksköterskor för att utveckla och komplettera beslutsunderlag med relevant och kompetent kunskap om den direkta patientvården. Sjuksköterskor är den yrkesgrupp som utgör största andelen av sjukhusens personal, och sjuksköterskors kompetens är en central komponent i vården av patienter. För att kunna optimera sjuksköterskors bidrag till patientvården krävs inte enbart möjligheter till yrkesmässigt inflytande i vården, det ställer också krav på tillhandahållande av nödvändiga förutsättningar (t.ex. tillräckligt med personal och resurser) samt stödjande organisatoriska strukturer (t.ex. stötande ledarskap, och samarbete).

För att säkerställa säker patientvård av hög kvalitet, kan sjukhus använda avhandlingens resultat för att identifiera, tillämpa och anpassa organisatoriska system/förutsättningar som möjliggör för sjuksköterskor att nyttja hela sin professionella kompetens vilket kan bidra till att vården står bättre rustad att möta såväl nuvarande som framtida utmaningar.

Länk till avhandlingen:

<http://hdl.handle.net/10616/46534>